

SURINAAMSCH E PARKIETEN.

DOOR

J. HENDRIK VAN BALEN.

Onze kennis van de vogelfauna van Suriname is nog zóó gering, dat het de grootste moeite kost bronnen te vinden om uit te putten. De oorzaak hiervan schijnt eensdeels gelegen in de omstandigheid, dat er in Suriname nog zoo weinig aan het natuurkundig onderzoek is gedaan, en t'n tweede in de nog bijna volslagen onbekendheid met het binnenland. Het naburige Brazilië is natuurkundig beter bekend, en hetzelfde is het geval met het aangrenzende Demerare. De geografische ligging van Suriname ten opzichte van die landen en van Cayenne, wettigt het vermoeden, dat vele aldaar inheemsche dieren ook in Suriname voorkomen. Doch.... men weet het niet met zekerheid en dan blijft het veronderstellen.

Vandaar dat ik, bij mijne poging om de *parkieten*, welke in Suriname voorkomen, meer bekend te doen worden, telkens op die moeielijkheid stiet. Het is mij dan ook van niet meer dan zes soorten mogen gelukken te constateeren dat zij in Suriname voorkomen, ofschoon er ongetwijfeld veel meer moeten zijn.

De eerste daarvan is de *Goudvleugel-parkiet*, *Conorus tuipara*, SCHL., *Psittacus tuipara*, RUSZ, door de Duitschers genoemd *Tuipara*- en *Orange-flügeliger-Schmalschnabelsittich*, *Goldflügelsittich*, *Papagei mit den Goldflügeln* en eenvoudig *Goldflügel*; door de Franschen *Perruche tuipara* en *Perruche aux ailes d'or*; door de Engelschen *Golden-winged Parrakeet*, *Red-fronted Parrot* en *Tuipara-Parrakeet*.

De Goudvleugel-parkiet heeft de grootte van een leeuwerik, lengte 19.6, vleugel 10.8—11.8, langste staartvederen 5.7—6.5. De staart

is korter dan de romp en korter dan de vleugels. De hoofdkleur is grasgroen met een smallen bruinachtig rooden voorhoofdsband, flauw bruinachtigen schedel en hoog oranje kinvlek. De buitenste groote vleugeldekvederen zijn hoog oranjekeurig, van daar den naam goudvleugel.

Er komen echter onder deze soort zóóvele afwijkingen voor in de kleur, dat wij die niet onvermeld mogen laten. Voornamelijk bestaat dat in het ontbreken van den voorhoofdsband, van de kinvlek en min of meer ook van het oranje op de vleugels. Waarschijnlijk zijn vogels, bij wie dat oranje ontbreekt, jonge exemplaren, die nog niet geheel in kleur zijn, maar het is van dien aard, dat het aanleiding heeft gegeven zulke vogels als andere soorten te beschrijven; het kan ook zijn dat het ontbreken van die kleuren het onderscheid tusschen de beide geslachten is.

De geografische verbreiding van dezen vogel strekt zich uit van Brazilië tot Guyana. KAPPLER noemt hem onder de Surinaamsche papagaaien en SCHOMBURGH trof hem overal in Brazilië in groote vluchten aan en in het bijzonder aan de kusten. De laatste deelt mede, dat hij zich voornamelijk voedt met de bloesems van struiken en boompjes die op heidegrond groeien, dat hij in boomholten nestelt en 2—4 eieren legt.

Dit is alles wat van zijn leven in vrijheid bekend is. BUFFON deelt mede dat hij gemakkelijk is op te kweken en goed leert praten; als men hem iets leert, babbelt hij op zijn manier onophoudelijk. Hij komt in den handel zeldzaam voor, niettegenstaande hij in zijn vaderland zoo talrijk is en hij is uit dien hoofde vrij duur, niet in verhouding tot zijne schoonheid of deugden, n. l. f 45.— het paar.

* * *

De *Groene- of Tirika-parkiet* is meer bekend dan de vorige. De Duitschers noemen hem *Tirika-Schmallschnabel-sittich*, *Blumenau-sittich*, naar de Deutsche kolonie van dien naam, in Brazilië, van waar hij het eerst naar Deutschland in den handel kwam, *Grassittich* en *blauflügeliger Schmalschnabelsittich*; de Franschen noemen hem *Perruche Tirica* en *Petite Jaseuse*; de Engelschen *All-Green-Parakeet* en *Green-Parakeet*. Bij SCHL. heet hij *Conurus tiriacula*, bij RUSZ *Psittacus tirica*.

De Groene parkiet heeft de grootte van een lijster en is geheel groen, op de bovendeelen donker, op de onderdeelen lichter, met eenig blauw op de vleugels.

De geografische verbreiding van deze parkiet heeft plaats van zuide-

lijk- en oostelijk Brazilië tot in Guyana. KAPLER trof hem in Suriname aan, NATTERER schoot hem bij Registo do Sai en Prins von Wied bij Rio de Janeiro, terwijl SCHOMBURGH hem in de wouden van Britsch-Guyana opmerkte en SCHLÜTER mededeelt, dat hij in de provincie Santa Katharina menigvuldig is.

Hij houdt zich in de wouden op, maar voornamelijk dáár, waar die aan aanplantingen grenzen. Hij leeft daar in zwermen van een groot aantal exemplaren, niet zelden in gezelschap van andere soorten, waarbij het opmerkelijkst is, dat toch elke soort zich weder bijeen houdt. Zoo'n zwerm maakt een geweldig leven, en terwijl zij pijlsnel van den eenen naar den anderen boom vliegen laten zij hun schel geroep hooren.

Het is te begrijpen dat zulke zwermen parkieten niet zonder reden de aanplantingen opzoeken. Het is dan ook te doen om de rijst en den haver, waaraan zij groote schade kunnen doen. Zij worden om die reden ijverig vervolgd, doch levend gevangen om ze in kooien te houden.

Dat vangen gaat zeer gemakkelijk. De groene parkiet is niet schuw en men heeft als gereedschap niets anders noodig dan eene hengel-roede, aan welks einde een paardenharen strik is bevestigd, verder een kooi met een paar groene parkieten, een stuk gloeiend houtskool en wat keukenzout. Na zich op eene verdeckte plaats te hebben opgesteld en de kooi met parkieten goed zichtbaar onder de boomen te hebben geplaatst, wacht men geduldig. Het duurt gewoonlijk niet lang of een vlucht parkieten vertoont zich, wordt doo het geschreeuw der lokvogels gelokt en strijkt op de boomen daarboven neér. Wanneer zij nu aan 't onderzoeken van de vruchten zijn, schuift men ze behendig de paardenharen strik over den kop en trekt ze naar beneden. Het is volstrekt geen zeldzaamheid, dat men op deze manier achtereenvolgens *alle* exemplaren van de vlucht vangt. Worden de vogels verontrust en vliegen zij weg, dan keeren zij toch spoedig weer terug. Alleen wanneer de lokvogels in plaats van hun loktoon een alarmkreet doen hooren, gaat de zwerm op de vlucht om niet meer terug te keeren.

Wat nu de gloeiende houtskool en het zout bij deze vangst te maken hebben? Het is zekere heer GUDERA, een Weener vogelhandelaar, op wiens gezag dr. RUSZ mededeelt, dat dit dient als middel om de gevangen parkieten spoedig tam te maken. Zoodra nl. de parkiet gevangen is, tracht hij door bijten zich te bevrijden. Men

laat hem nu eerst in de houtskool en daarna in het zout bijten. Als hij dat eenige malen gedaan heeft, bijt hij niet meer, maar gedraagt zich mak en rustig, neemt het voedsel en drinken hetwelk men hem voorzet en wordt spoedig zoo tam als een opgekweekte vogel.

Hoe dit in elkander zit, is moeielijk uit te maken. Of de parkiet, door in de houtskool en het zout te bijten, spoedig dorst krijgt en lust om door het aangeboden voedsel de houtskoolsmaak te verdrijven, is slechts eene gissing, maar het verdient de opmerkzaamheid, dat SUDERA verzekert van op deze eigenaardige manier behandelde parkieten er nimmer één kort na het vangen door den dood te hebben verloren, wat toch maar al te dikwijls het geval is bij gevangen vogels, daar juist het aan het eten krijgen zoo moeielijk is.

In gevangenschap is de Groene of Tiria-parkiet een zeer gemakkelijk te gewinnen en af te richten vogel, die weldra met zijne gevangenis vertrouwd is en heel aardige en levendige manieren heeft. Toch schijnt dat alles niet te kunnen opwegen tegen het onaangename geschreeuw, waaraan deze parkiet het te wijten heeft, dat hij bij de vogelliefhebbers niet gezien is. De prijs, waarvoor hij dan ook gewoonlijk verhandeld wordt, f 7 à f 14 het paar, zijn deze schreeuwers niet waard.

* * *

De *Pavoea*-parkiet, *Psittacus pavua* Rusz, *Conurus Guianensis* Schl., reeds bij de oudste schrijvers te vinden, wordt door de Duitschers *Pavua-Keilswanz-sittich* en *Bolivia-sittich*, *Grüner Keilswanz*, *Goldaugen-* en *Guianischer-sittich* genoemd, door de Franschen *Perruche de Bolivia* en *Perruche-pavouade*, door de Engelschen *Green Conure* en *Pavouane Parrot*.

Hij is grasgroen van kleur, op de bovendeelen donker, op de onderdeelen lichter; de middelste schedelvederen zijn het donkerst, doch van smalle lichte zoomen voorzien. Aan den kop, den hals en het onderlijf vertoonen zich hier en daar roode vederen, doch dikwijls ontbreken die ook. De vleugelrand en de kleine ondervleugelde vederen zijn scharlakenrood, de groote geel.

De geografische verbreiding van deze parkiet strekt zich uit van de Caraïben en Guyana over Brazilië tot in Paraguay. Overal moet hij vrij talrijk zijn en daar zij in groote zwermen onder luid geschreeuw en gefluit door de savanna's kruisen, worden zij goed opgemerkt.

Ondanks die talrijkheid in zijn vaderland komt hij in den handel weinig voor. Men zou als reden daarvoor misschien kunnen aannemen de bewering, dat hij moeielijk tam en vertrouwelijk wordt,

ofschoon daartegen opweegt dat hij gemakkelijk spreken leert. LEVAILLANT verhaalt zelfs dat hij zoo'n parkiet te Amsterdam heeft gezien, die het geheele »Onze Vader'' kon opzeggen.

* * *

De *oranjegele parkiet*, *Psittacus solstitialis* Rusz, *Conurus solstitialis* Schl., wordt door de Duitschers ook *Sonnensittich* genoemd, door de Franschen *Perruche-soleil* of *-jaune*, door de Engelschen *Yellow conure* en *Solstitialian Parakeet*. Inlandsch: naam *Kessi-Kessi*.

De geografische verspreiding bepaalt zich tot het noorden van Zuid-Amerika, van de Amazone-rivier tot den Orinoco. In Guyana komt hij overal voor.

De hoofdkleur is oranjegeel, de wangen zijn rood, de staartpennen groen, aan het einde blauw, de onderzijden der vleugels zijn geel. Grootte als die van een lijster.

Ook deze soort komt in groote zwermen overal voor, zoowel in de wouden als in de vlakte, waar maar boomgroepen staan. Onder luid geschreeuw vliegen zij van de eene plaats naar de andere. Zij broeden in boomholten en leggen 2 à 3 ronde witte eieren. Bij de Indianen schijnt de oranjegele parkiet zeer geliefd te zijn, want men treft de *Kessi-Kessi*, zooals zij hem noemen, in alle dorpen in tamen staat aan, waar zij dan vrij rondvliegen op boomen en hutten. Een reiziger in Brazilië, die een Indiaansch dorp naderde, bespeurde van verre een boom overal bezet met groote oranjekleurige bloemen, die hij nog niet gezien had. In verrukking over deze nieuwe botanische ontdekking ijde hij er heen, toen, tot zijne verbazing, op eens deze gewaande bloemen zich losmaakten van den boom en onder een oorverdoovend geschreeuw een zwerm oranje parkieten zich in de lucht verhief. Het waren getemde parkieten.

Dr. rusz deelt mede, dat hij in gevangenschap een zeer interessant dier is. Een paar, dat hij bezat, legde in een nestkastje vier eieren en broedde deze ook uit, doch de jongen lagen later doodgedrukt en verdroogd in het nest. Als iemand de kooi dezer dieren naderde, gingen zij vreeselijk te keer. Met opgezette vederen en halskraag klommen zij langs de tralies en poogden den bezoeker, onder het maken van allerlei potsierlijke gebaren, te verjagen. Liet hij zich dit schijnbaar doen, dan kropen zij tevreden weer in hun nestkastje, en naderde men dan andermaal, dan gingen zij nog erger te keer.

Dit paartje was onafscheidelijk. Wat de een deed, deed ook de andere. Vooral pluisten zij elkander druk, zóó zelfs, dat het wijfje

spoedig een kalen kop had, en als later, tijdens het broeden, de vederen weder waren aangegroeid, duurde het niet lang of het mannetje had ze, onder zijne liefkoozingen, weer uitgeplukt.

Ondanks zijne talrijkheid komt deze parkiet zelden in den handel voor en dan nog slechts in enkele exemplaren, die in Duitschland van 60—75 mark het paar kosten.

* * *

De *Geelwang-parkiet*, *Conurus pertinax*, SCHL., *Psittacus pertinax*, RUSZ, heeft tot velerlei verwarring aanleiding gegeven, omdat er exemplaren voorkomen die in plaats van het *oranje* aan den kop *vuil-bruinachtig* of *grijsachtig* zijn. Deze verwarring ging zelfs zóóver, dat men vijf soorten vaststelde. Dr. FINCH beschouwt echter al die soorten als denzelfden vogel in de verschillende leeftijden en geslachten, en anderen meenen dat het verschil in kleur ook kan veroorzaakt worden door het verschil in geografische verbreiding. Hoe het zij, *Psittacus aerigunosis* schijnt dezelfde te zijn als *Psittacus pertinax*.

Bij de Duitschers heet deze parkiet *Keilschwanzsittich mit gelbem Gesicht*, en idem *mit ockerbraunlichem Gesicht, gelbwangige- en Goldmaskensittich, gelbgrüner Grassittich*; oude schrijvers noemen hem *Illinesische parkiet*; de Franschen *Perruche à joues jaunes*; de Engelschen *Yellow-cheeked Conure* en *St. Thomas Conure*.

Geheel uitgekleurd is de geelwang-parkiet op voorhoofd, voorkop, kopzijden en kin oranjegeel, op den bovenkop blauwachtig groen, achterkop en bovendeelen, vleugels en staart grasgroen; keel, bovenborst en halszijden okerbruinachtig groen, op het midden van de borst bleeker, in het geelachtig groen overgaande. Het midden van den buik is min of meer duidelijk oranjegeel. De snavel is hoornbruin. De grootte van deze parkiet is die van een lijster.

De geografische verbreiding strekt zich uit over het geheele noorden van Zuid-Amerika, van den Rio Negro tot de landengte van Dariën over Panama, de West-Indische eilanden Trinidad, St. Croy en St. Thomas. KAPPLER nam hem in Suriname waar, dr. MARTIN op Curaçao, terwijl hij de variëteit met *grijze wangen*, die hij *C. chrysogenys*, MASS noemt, alléén op Aruba vond.

Omtrent levenswijze en gewoonten is weinig bekend. De oude schrijvers deelen mede, dat hij zich voornamelijk op opene plaatsen ophoudt en zijn nest maakt in de holen van termietenheuvels. Hij is zeer gezellig en men treft soms scharen van 500 stuks aan. Zij voeden zich met kastanjes, eikels en erwten. Dr. MARTIN zegt, dat zij

op Curaçao de ongenooide gasten der boomgaarden zijn en veel schade aan de mangovruchten aanrichten. Bij het plunderen zetten zij een schildwacht uit, die bij de nadering van menschen waarschuwt, waarop de geheele zwerm met groot lawaai opvliegt.

In gevangenschap zijn zij zeer aardig en onder de vogelliefhebbers zouden deze parkieten zeker spoedig het burgerrecht verkrijgen, als het niet ware dat zij door hun hinderlijk schreeuwen zeer onaangenaam kunnen zijn. Tegenover elkander gedragen zij zich (de paartjes) zeer teeder en wanneer er een sterft, treurt de andere om het verlies zich bijna dood. Bij gelegenheid om zich veel met hen bezig te houden, worden zij zóó tam, dat zij op de hand vliegen en in de kamer losgelaten kunnen worden. In den handel gelden zij f 10 à f 15 het paar, maar zij komen niet veelvuldig voor.

* * *

De *Blauwnek-parkiet*, *Conurus cyanopterus*, SCHL., *Psittacus Cyanopterus*, BREHM, door de Duitschers *blauackige Keilschwanzsittich*, door de Fransen *Perruche à ailes bleues* en *à nuque bleue*, door Engelschen *Blue winged*-, *Blue naped conure* en *Chestnut crowned parakeet* genoemd, is aan den kop tot aan de oogen en den halsband blauw, de rest van den kop bruin, oorstreek en wangen lichter (volgens ruzs). Volgens SCHLEGEL is de oorstreek witachtig; de middenrug en de stuit zijn bruinrood; de groote slagpennen zijn zwart, de volgende blauw; de vleugelbocht is scharlakenrood, de onder-vleugeldekvederen zijn groen, de staart is van boven purperviolet, aan de onderzijde bloedrood. Keel, hals en bovenborst zijn donkerbruin, de onderbuik, het midden van den buik en het achterlijf zijn koperrood. De vederen van de vleugels hebben donkere zoomen; de borstvederen zijn lancetvormig met vaalbruine zoomen. De snavel is hoornbruin, de pooten eveneens. Hij is iets kleiner dan de voorgaande.

De geografische verbreiding van deze parkiet bepaalt zich tot het noorden van Brazilië, Cayenne, Suriname en Britsch Guyana. In den laatsten tijd heeft men hem ook in Peru en op Trinidad aangetroffen. Waarschijnlijk wordt hij minder opgemerkt, omdat hij de oerwouden bewoont en zeer schuw is. Ook schijnt hij zeldzaam te zijn, want SCHOMBURGK, die onder de Indiaansche stammen van Brazilië overal tanme papegaaien van allerlei soort vond, trof deze nimmer aan. Dit schijnt ook de oorzaak te zijn dat deze soort slechts zelden naar Europa komt.

Loenen (Veluwe).